

охорони психического здоровья детей и подростков. — М., 2007. — С. 176-177.

8. Практическая психодиагностика. Методики и тесты / Под ред. Д.Я. Райгородского. — Самара: Изд. дом "Бахрах-М", 2004. — 672 с.

9. Приложение к методическим материалам экспертной системы индивидуального сопровождения "Лонгитюд": описание дополнений расширенной версии "Лонгитюд+" / С.А. Мирошников, О.Ю. Кравец, М.Г. Филиппова, Р.В. Чернов. — СПб, 2006. — 120 с.

10. Проблемы профилактики нарушений психического здоровья школьников / Т.Г. Хамаганова, Д.Н. Крылов, О.В. Даниленко [и др.] // Гигиена и санитария. — 2000. — № 1. — С. 71-73.

11. Работкин О.С. Оптимизация диагностики пограничных психических расстройств у юношей допризывного и призывного возраста / О.С. Работкин // Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины. — 2003. — № 2. — С. 34-36.

12. Скрининг-тестування здоров'я дітей шкільного віку та підлітків: метод. рек. / Г.М. Даниленко, Л.Ф. Богмат, Л.В. Подрігало [та ін.]. — Харків, 1996. — 23 с.

13. Совершенствование медицинского обслуживания подростков старшего возраста и оптимизация условий обучения / А.А. Баранов, В.Р. Кучма, Л.М. Сухарева [и др.]. — М., 2005. — 108 с.

14. Технологія моніторингу психічного здоров'я школярів: метод. рек. / О.А. Бесєдіна, Г.М. Даниленко, Н.М. Колотій [та ін.]. — Харків, 1998. — 22 с.

15. Характерологические свойства личности и социометрический статус подростков 15-17 лет / О.М. Филькина, Т.Г. Шанина, О.Ю. Кочерова [та ін.] // Актуальные вопросы психогигиены и охраны психического здоровья детей и подростков. — М., 2007. — С. 238-240.

16. Чубаровский В.В. Пограничные психические расстройства и аддиктивные формы поведения у лиц подросткового и юношеского возраста / В.В. Чубаровский, М.А. Некрасов. — Сергиев Посад, 2005. — 130 с.

Надійшла до редакції 19.05.2010.

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА М.В. КРИВОНОСОВА

До 70-річчя від дня народження

Тринадцятого квітня 2011 р. відомому медичним колам України професору-гігієністу, першому проректору Харківського державного медичного університету (нині національного) Михайлу Володимировичу Кривonosову виповнилося б 70 років. На жаль, шість років тому він пішов з життя, але пам'ять про цю прекрасну особистість, талановитого вченого і викладача має залишитися серед нас, адже стародавні філософи стверджували, що людина не вмирає, доки її пам'ятають.

М.В. Кривonosов ніколи не шукав легких шляхів, не намагався уникнути виконання складних обов'язків. Після успішного захисту дисертації на здобуття ступеня кандидата медичних наук на тему: "Реакция парасимпатической нервной системы при профилактическом облучении экспериментальных животных интегральным потоком ультрафиолетовой радиации", коли його керівник, професор М.П. Воронцов охарактеризував пошукача "як вдумливого експериментатора, який вміє ставити й вірно розв'язу-

вати питання наукового дослідження", М.В. Кривonosова було призвано на дійсну військову службу. Протягом двох років (1969-1971) він успішно виконував нелегкі й непрості обов'язки лікаря, а згодом і начальника медичної служби прикордонного загону у Талди-Курганській області Казахської РСР.

Після демобілізації Михайло Володимирович повернувся до Харкова і продовжив свою наукову і викладацьку діяльність у рідному інституті. Він багато й наполегливо працював, і досить швидко великий кругозір, компетентність у багатьох питаннях інститутського життя, енциклопедичність знань, які він здобув у результаті повсякденної і напруженої роботи над собою, дали добрі результати: 1975 року М.В. Кривonosова було призначено деканом санітарно-гігієнічного факультету. Йому було лише 34 роки, коли він став одним з наймолодших деканів у колишньому СРСР і поставив своєрідний рекорд перебування на цій посаді — майже 20 років. Одноразом він був доцентом спочатку на кафедрі загальної

гігієни (з 1973 р.), згодом — на кафедрі гігієни харчування (з 1978 р.), а 1983 року його було призначено також завідуючим одноіменної кафедри.

Михайло Володимирович очолив факультет у складний період "зміни поколінь", коли пішли корифеї, професори, які очолювали його протягом багатьох років, а нове покоління вчених-гігієністів ще не мало достатнього досвіду і компетентності. Саме він став ідейним натхненником і практичним реалізатором ідеї про відродження традицій харківських гігієністів, і саме йому ми багато у чому зобов'язані тим, що нині харківська гігієнічна школа є однією з найбільш шанованих не тільки в Україні, але й за її межами.

Надзвичайно широким було коло наукових інтересів Кривоносова М.В., що відображало багатогранність його таланту вченого, дослідника, наукового керівника. Після захисту кандидатської дисертації він розробляв низку актуальних проблем гігієни: вплив отрутохімікатів, гербіцидів і пестицидів на організм людини, зміни стану здоров'я працівників у шкідливих і дуже шкідливих умовах. Може саме ці дослідження наштовхнули Михайла Володимировича на перспективний науковий напрямок — використання аліментарного фактора для профілактики порушень здоров'я робітників. У своїй докторській дисертації на тему: "Гигиеническое обоснование профилактической направленности питания при профессиональном контакте с анионными детергентами" (1990) він чітко обґрунтував і довів перспективність харчування антиоксидантного напрямку для оптимізації здоров'я працівників виробництва синтетичних мийних виробів та аніонних детергентів.

Наприкінці 80-х — початку 90-х років минулого сторіччя увагу вчених привертала проблема Чорнобильської катастрофи, впливу її наслідків на здоров'я дітей і дорослих. Саме тоді, завдяки М.В. Кривоносову, для вирішення цих питань були поєднані в єдиний комплекс зусилля вузівської та академічної науки. Спільно з ІОЗДП АМН України кафедрою гігієни харчування та гігієни дітей і підлітків були вивчені питання використання аліментарного фактора у реабілітації дітей, що мешкають на потерпілих територіях.

Не можна не згадати про багаторічні й плідні контакти Михайла Володимировича з гігієністами-практиками, співпрацю з Харківською санітарно-епідеміологічною службою. Він був беззмінним консультантом і науковим керівником санітарних лікарів Харківської області і міста. Важко підрахувати, скільки науково-практичних робіт виконано за його керівництва.

Але головною своєю справою професор Кривоносов М.В. завжди вважав викладання, підготовку медичних кадрів.

Студенти любили спілкуватися з М.В. Кривоносовим, досвідченим і талановитим педагогом, розумною, ерудованою, інтелекгентною людиною з добрим почуттям гумору і повагою до молоді. Але ж не часто зустрічаємо зараз викладача, основним девізом якого є "Будь-яке вагання — на користь студента!" Мабуть, тому так охоче йшли студенти відповідати саме йому на державному іспиті.

1994 року М.В. Кривоносова було призначено на посаду першого проректора Харківського державного медичного університету. На цій посаді Михайло Володимирович проявив себе вмілим керівником

великого колективу, компетентним, ініціативним і працелюбним робітником. Спокійно, впевнено робив він свою справу, організовуючи на сучасному рівні навчальний процес у старшому в Україні вищому навчальному медичному закладі. Він брав активну участь у розробці й впровадженні нових технологій навчання у вищій медичній освіті. М.В. Кривоносов був одним з розробників Державних стандартів медичної освіти в Україні.

Кажуть, що рівень знань у людини має відповідати рівню духовності. У Михайла Володимировича вони дуже органічно зливалися. Він був позбавлений пихи, гоноровості, жадоби наукової першості за будь-яку ціну, наживання наукового авторитету, гонитви за науковими званнями. Добре розбираючись у людях, він нікого особливо не виділяв, до всіх ставився рівно, доброзичливо, завжди намагався допомогти. У всьому це був яскравий зразок справжнього інтелегента у кращому розумінні цього слова.

Оцінкою напруженої й високопрофесійної діяльності Кривоносова М.В. стало обрання його академіком Академії наук вищої школи і нагорода орденом Ярослава Мудрого за значні досягнення у галузі науки і техніки, а також Української екологічної академії наук і Міжнародної академії комп'ютерних наук. Йому також вручено знак "Отличнику здравоохранения" і присвоєно почесне звання "Відмінник освіти України".

Михайло Володимирович Кривоносов назавжди залишиться у пам'яті своїх колег, учнів, соратників як вчений-гігієніст, викладач, організатор санітарно-гігієнічної справи.

Ректорат Національного харківського медичного університету

Шановні передплатники!

Державне підприємство з розповсюдження періодичних видань "Преса" сповіщає вас про те, що передплата на журнал "Довкілля та здоров'я", інші українські та зарубіжні періодичні видання на II півріччя 2011 року з 5 квітня продовжуватиметься за новими каталогами.

Оформити передплату можна за "Каталогом видань України" та за "Каталогом видань зарубіжних країн" у будь-якому поштовому відділенні

України, а також скориставшись послугою "Передплата ON-LINE" на корпоративному сайті підприємства www.presa.ua. Тепер передплачувати періодичні видання "ON-LINE" стало ще зручніше — розрахунок за передплату можна здійснювати за допомогою системи Webmoney. Цей зручний сучасний засіб електронних платежів дозволяє сплачувати рахунок за періодичні видання, не залишаючи дому чи робочого місця.